

Як надзяляюцца людзі талентам

Альбом "Палескія былі ў творах Івана Супрунчыка" пабачыў свет у РВУ "Літаратура і Мастацтва". Праект ажыццёлены пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь і Столінскага раённага выканаўчага камітэта. Аўтар тэксту і ўкладальнік — Вольга Лабачэўская. Фотамастак — Георгій Ліхтаровіч. Укладальнік даведачных тэкстаў — Ларыса Бычко.

Кастусь ЛАЗОЎСКІ

Іван Супрунчык — разьбяр па дрэве, які жыве і працуе ў вёсцы Цераблічы Столінскага раёна Брэсцкай вобласці. Нарадзіўся ў 1942 годзе. Доўгі час працаваў загадчыкам бібліятэкі (пасля — клуба-бібліятэкі) у родным паселішчы. Завочна закончыў Усесаюзны народны ўніверсітэт мастацтва імя Надзеі Крупскай (факультэт малюнка і жывапісу). Завочна вучыўся і ў Магілёўскім бібліятэчным тэхнікуме. З 1967 года ўдзельнічае ў выстаўках народнага мастацтва. У 1989-м прайшла першая персанальная выстаўка Івана Супрунчыка "Партрэт з сякерай" — у рамках III Усерасійскага фестывалю народнай творчасці на ВДНГ у Маскве.

Палескі самародак — актыўны ўдзельнік пленэраў разьбяроў-скульптураў у Беларусі і Польшчы. Работы Івана Супрунчыка захоўваюцца ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь, музеі старажытнабеларускай культуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Брэсцкім абласным краязнаўчым музеі, Столінскім раённым краязнаўчым музеі, Мотальскім музеі народнай творчасці, музеі-сядзібе "Пружанскі палацкі", музеі народнага мастацтва Мар'яна Пакропкі ў Атрэмбусах у Польшчы. У саміх Цераблічах працуе народны музей этнаграфіі (Цэнтр драўлянай скульптуры).

Альбом "Палескія былі..." уражвае не толькі багаццем рэпрадукцый, іншага ілюстрацыйнага матэрыялу, сабранага пад адной вокладкай. Чытачу прадастаўлена ўнікальная магчымасць спасцігнуць сутнасны характар творцы, асэнсаваць яго філасофію. Падрабязна распавядае Воль-

га Лабачэўская і пра музей у Цераблічах: "Вялікая экспазіцыйная плошча будынка натхняла Івана Піліпавіча на пошукі новых экспанатаў і стварэнне новых твораў. Так паўстаў Церабліцкі этнаграфічны музей, які ў 2001 годзе набыў самастойнасць і атрымаў званне "народны".

Музейная прастора — асобны маштабны твор мастака. Іван Піліпавіч — аўтар канцэпцыі музейнай экспазіцыі і яе дызайнер. У ёй пластычна ўвасоблены сялянскія архетыпы ўспрымання рэчаіснасці і асабістая жыццёвая філасофія творцы. У экспазіцыі музея дакументальныя і рэчавыя помнікі гісторыі Цераблічаў злучаны разам з драўлянымі і графічнымі творамі мастака, у якіх увасоблены яго роздум пра лёс чалавека ад нараджэння да смерці і повязь з продкамі. Кожнай рэчч і кожнаму твору зной-

гісторыю вёскі. Даўным-даўно Цераблічы былі заснаваны шаснаццаццю родамі, нашчадкі якіх жывуць тут і цяпер. Для мастака пачатак увасоблены ў словы, і гэтыя словы перадала яму маці. З яе вуснаў

ён пачуў і запісаў вершаванае паданне пра тое, што жыў калісьці чалавек малады і вельмі разумны па імені Ліхван-Ліхваненя, які даў усім церабліцкім родам характарыстыкі.

Кампазіцыя скульптур і малюнкаў "Роды Цераблічаў" сустракаюць наведвальніка музея каля ўвахода. У іх адлюстраваны мясцовы этыялагічны міф пра культурнага героя, легенда пра тое, што першапрадак надзяліў кожны род уласнай характарыстыкай, а па сутнасці, кожнаму роду вызначыў адпаведнае месца ў мікракосме вясковай грамады. У церабліцкім сказе паўстае водгук старажытных рытуальных ахвярапрынашэнняў — "забіў шчыкалаткам цяля", напамін пра сакральныя дзеянні надання імя (а разам з ім — долі і месца ў соцыуме) — "і ўсё чыста падзяліў па родах, як бы даў кожнаму роду характарыстыку". Міфалагічнае дзеянне разварочваецца ў тым часе, калі чалавек быў неаддзельны ад свайго роду, ад якога ён набываў сваё імя, рысы характару і лёс.

Прастора, якую разьбяр "занатоўвае" ў дрэве, узвышае і акрыляе Івана Супрунчыка, прымушае яго мастакоўскае мысленне выкладаць пэўную філасофію Зямлі і Вечнасці.

"На мядзведзі еду, ваўком падпіраюся..." (з серыі "Далоня"). 2003.

Гартаючы старонкі альбома, я часта задумваюся над тым, а ці адбыўся б творца як Асоба, калі б ён працаваў за межамі роднага паселішча. Відаць, наўрад ці... Хіба ж мог, напрыклад, у іншым месцы з'явіцца мемарыяльны комплекс драўлянай скульптуры "Надзея", прысвечаны землякам, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну? Высечаная з дуба дзевяціметровая фігура маці, якая застыла ў вечным смутку каля крыжа над плітамі з імёнамі загінуўшых, — аснова мемарыяла. Побач з хатамі, у якіх не дачакаліся з вайны сваіх родных, разьбяр усталяваў асобныя мемарыялы. Згадаем: такой ідэі, такому мастацкаму рашэнню папярэднічае народная традыцыя — ставіць каля дома ці на перакрываванні дарог абетныя крыжы.

Нельга не нагадаць, што "Палескія былі ў творах Івана Супрунчыка" — ужо другая кніга Вольгі Лабачэўскай, прысвечаная аднаму інсітану майстру. Некалькі гадоў таму РВУ "Літаратура і Мастацтва" выдала альбом "Сялянская энцыклапедыя ў творах Мікалая Тарасюка". У кнігі была шырокая прэса. Пра яе з'яўленне ў айчынным мастацтвазнаўстве шмат гаварылі. З таго часу ніхто не адважыўся прысвяціць асобны альбом творчасці аднаго майстра-прымітывіста. Вольга Лабачэўская сама прадоўжыла аднойчы пачатае... Усё ж вельмі хацелася б, каб да народнага мастацтва была больш шырокая мастацтвазнаўчая ўвага. Каб следам за Вольгай Лабачэўскай ішлі наступнікі.

Інсталіяцыя "Ткачыха".

дзена тут адпаведнае іерархіі жыццёвых каштоўнасцей месца.

Экскурсію па музеі Іван Піліпавіч заўсёды пачынае з падарожжа ў культурную